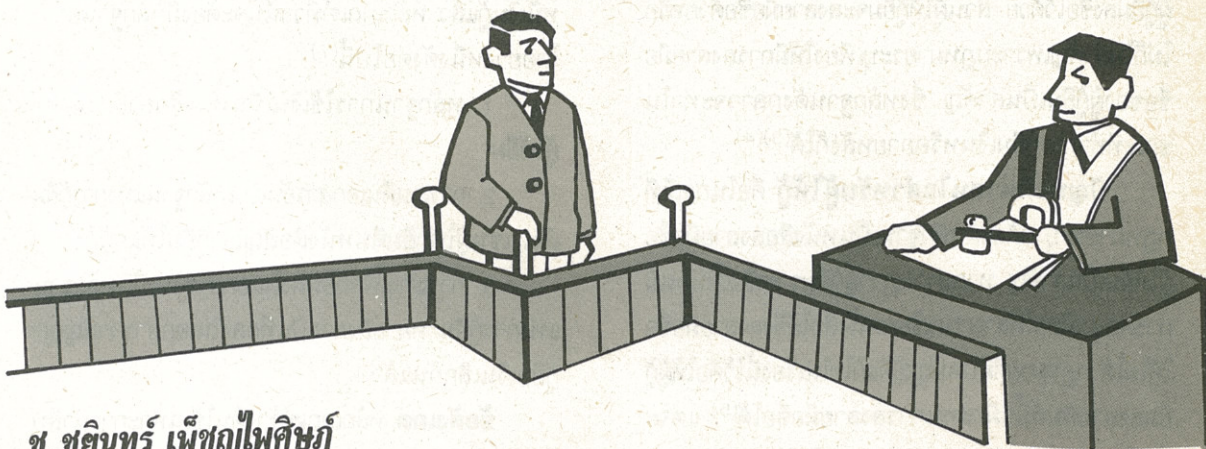

กฎหมาย ใกล้เคียง

ช. ชรินทร์ เพ็ชฌัญญ์

สัญญากู้ยืมเงิน

ป จวบจนข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงินมีคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเป็นจำนวนมาก บทความนี้จะเป็นการวิเคราะห์ปัญหาข้อพิพาทเหล่านั้น ทั้งจะได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ของการทำสัญญากู้ยืมเงิน ซึ่งคงจะเป็นประโยชน์แก่บุคคลที่จะเป็นผู้ให้กู้ยืมหรือผู้กู้ยืมในอนาคตจะได้ทราบถึงปัญหาและแนวทางแก้ไข

หลักเกณฑ์การกู้ยืมเงิน

1. ต้องมีการส่งมอบทรัพย์สินคือเงินที่ยืมจึงจะทำให้การกู้ยืมนั้นมีผลสมบูรณ์ ถ้าตราบโดยยังไม่มี

ส่งมอบเงินที่ยืมถึงแม้ว่าการกู้ยืมนั้นจะได้มีหลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือที่ดีหรือทำเป็นสัญญากู้ยืมเงินที่ดีก็ถือว่ายังไม่มีการกู้ยืมเงินกันจริงตามกฎหมายแต่ประการใด

ข้อสังเกต ในเรื่องของการส่งมอบทรัพย์สินที่กู้ยืม บางกรณีมีข้อยกเว้นว่าในการกู้ยืมเงินนั้นอาจจะไม่มีการส่งมอบเงินต่อกันระหว่างผู้ให้กู้ยืมกับผู้กู้ยืมก็ได้คือกรณีที่แปลงหนี้เป็นอย่างอื่นเป็นหนี้เงินกู้ ก็ถือเสมือนว่าได้มีการส่งมอบเงินต่อกันแล้ว⁽¹⁾

2. ถ้าการกู้ยืมเงินนั้นเกินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไปต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมเป็นสำคัญ จึงจะฟ้องร้องคดีได้ ซึ่งถ้าไม่มีหลักฐานดังกล่าวก็ไม่สามารถฟ้องร้องคดีกันได้⁽²⁾

(1) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 101/2532 จำเลยตกลงให้โจทก์ติดต่อกับบริษัทจัดหางานส่งจำเลยไปทำงานต่างประเทศโดยโจทก์คิดค่าบริการ 35,000 บาท และให้จำเลยทำสัญญากู้ยืมเงินโจทก์ไว้ เมื่อการกระทำของโจทก์ไม่เป็นการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2511 แล้ว สัญญากู้ยืมเงินระหว่างโจทก์กับจำเลยจึงไม่เป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 113 โจทก์ย่อมนำสัญญากู้ยืมฟ้องให้จำเลยชำระเงินที่ยังค้างอยู่ได้

(2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคแรก บัญญัติว่า "การกู้ยืมเงินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมเป็นสำคัญท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่"

แต่ถ้าเป็นการกู้ยืมเงินไม่เกินห้าสิบบาท แม้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมก็สามารถฟ้องร้องคดีกันได้

ข้อสังเกต หลักฐานเป็นหนังสือในที่นี้จะทำในรูปแบบใดก็ได้ เพียงแต่ให้มีข้อความแสดงให้เห็นว่าได้มีการกู้ยืมเงินกันจริงก็ใช้ได้และที่สำคัญจะต้องมีลายมือชื่อผู้กู้ยืมลงชื่อไว้ด้วย ส่วนผู้ให้กู้ยืมจะลงลายมือชื่อด้วยหรือไม่ก็ไม่ใช่สำคัญเพราะกฎหมายระบุเพียงให้มีการลงลายมือชื่อของผู้กู้ยืมเป็นสำคัญ ซึ่งหลักฐานดังกล่าวจะทำในขณะทำการกู้ยืมเงินหรือภายหลังก็ได้⁽³⁾⁽⁴⁾

ปัญหาที่น่าสนใจสำหรับผู้ให้กู้ คือในกรณีที่กฎหมายระบุว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมเป็นสำคัญ หากปรากฏว่าผู้กู้ยืมรายนั้นเป็นคนมีศึกษาน้อยไม่สามารถเขียนหนังสือได้จึงลงลายมือชื่อให้ไม่ได้ กฎหมายก็มีบทบัญญัติแก้ไขในเรื่องนี้ไว้คือให้ผู้กู้ยืมลงลายพิมพ์นิ้วมือแทนการลงลายมือชื่อได้⁽⁵⁾ แต่จะต้องมีพยานรับรองสองคนจึงจะถือว่าใช้ได้ตามกฎหมาย

ฉะนั้นผู้ให้กู้ยืมต้องพึงระวังหากผู้กู้ยิมนั้นลงลายพิมพ์นิ้วมือแทนการลงลายมือชื่อต้องมีพยานรับรองสองคนเสมอ มิฉะนั้นหลักฐานการกู้ยืมเงินนั้นเสมือนมิได้มีการลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมไว้ ก็ไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานนำมาฟ้องร้องบังคับคดีต่อศาลได้⁽⁶⁾

ปัญหาต่อมาในเรื่องของอายุความฟ้องร้องคดีกู้ยืม

เงินต้องฟ้องร้องภายใน 10 ปีนับแต่วันกู้ถึงวันฟ้อง

สำหรับผู้กู้ยืมต้องพึงระมัดระวังในกรณีที่ตนได้ชำระหนี้เงินกู้คืนให้แก่ผู้ให้กู้ยืมไปแล้ว ต่อมาถูกผู้ให้กู้ยืมฟ้องเรียกฟ้องให้ชำระหนี้เงินกู้ก็ จะนั้นผู้กู้ยืมควรจะต้องทราบหลักเกณฑ์การชำระหนี้เงินกู้ เพื่อที่จะได้นำหลักฐานดังกล่าวยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ต่อศาลว่าตนได้ชำระหนี้เงินกู้แล้ว หลักเกณฑ์ที่ว่านั้นจะต้องมีหลักฐานอย่างไรอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้⁽⁷⁾

1. หลักฐานการใช้เงินเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้ยืม
2. การเวนคืนเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน เช่น ผู้ให้กู้ยืมคืนหนังสือสัญญากู้ยืมให้แก่ผู้ให้ยืม
3. การแทงเพิกถอนลงในเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม หมายถึงการบันทึกลงในเอกสารว่าสัญญากู้ยืมเงินเลิกกันแล้ว

ข้อสังเกต หลักเกณฑ์ข้างต้นใช้เฉพาะการนำสืบการใช้เงินที่ยืมหรือเงินต้นเท่านั้น ไม่รวมถึงดอกเบี้ย⁽⁸⁾ ซึ่งการกู้ยืมเงินต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย ฉะนั้นเมื่อมีการชำระดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ยืมไปแล้วแม้ไม่มีหลักฐานใดๆ แสดงว่าได้ชำระดอกเบี้ยแล้ว ผู้กู้ยืมก็สามารถนำสืบพยานบุคคลต่อศาลได้ว่ามีการชำระดอกเบี้ยแล้ว ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ให้ใช้กับการพิจารณาใช้ทรัพย์สินอื่นที่ไม่ใช่เงินชำระหนี้เงินกู้ด้วย เช่นนาย ก.กู้เงิน

(3) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1504/2531 เอกสารที่จำเลยทำให้โจทก์มีข้อความว่าจำเลยจะนำเงินจำนวน 50,000 บาท มาใช้ให้แก่โจทก์ภายในเดือนพฤษภาคม 2526 แสดงว่าจำเลยเป็นหนี้โจทก์ตามจำนวนที่ระบุไว้ ใช้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินได้

(4) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 524/2485 เอกสารที่ไม่ปรากฏชื่อผู้ให้กู้ก็ฟังเป็นหลักฐานตามกฎหมายได้

(5) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 9 วรรคสาม บัญญัติว่า “ลายพิมพ์นิ้วมือ แง่ใดหรือเครื่องหมายอื่นทำนองเช่นว่านั้นก็ดีทำลงในเอกสาร หากมีพยานลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วยสองคนแล้ว ท่านว่าเสมือนกับลงลายมือชื่อ”

(6) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 644/2507 พยานที่ลงลายมือชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้ในหนังสือสัญญากู้ยืมนั้น ถ้าไม่รู้เห็นเกี่ยวกับการพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้เลย ถือว่าลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้นั้นไม่มีพยานลงลายมือชื่อรับรอง หนังสือสัญญาดังกล่าวจึงไม่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม ผู้ให้กู้จะนำมาฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้

(7) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในการกู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น ท่านว่าจะนำสืบการใช้เงินได้ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง หรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้นได้เวนคืนแล้ว หรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้ว”

(8) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1332/2531 การนำสืบการใช้เงินที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้กู้มาแสดงหรือมีการเวนคืนเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมหรือแทงเพิกถอนในเอกสารตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคสอง หมายถึงการนำสืบถึงการชำระเงินต้นเท่านั้น ไม่รวมถึงการชำระดอกเบี้ย

นาย ข.ไป 5,000 บาท ต่อมานาย ก.ได้ชำระหนี้เงินกู้เป็น
แหวนทองคำหนัก 1 บาทให้แก่ นาย ข.โดยไม่ได้รับหลัก-
ฐานการใช้เงินใดๆ จากนาย ข.เลย ปรากฏว่านาย ข.
กลับฟ้องร้องให้นาย ก.ชำระหนี้เงินกู้ เช่นนี้นาย ก.นำ
พยานบุคคลมาสืบการใช้เงินได้

- ถ้าเป็นกรณีการกู้ยืมเงินนั้นไม่เกินห้าสิบบาท
สามารถนำพยานบุคคลเข้ามาสืบการใช้เงินได้

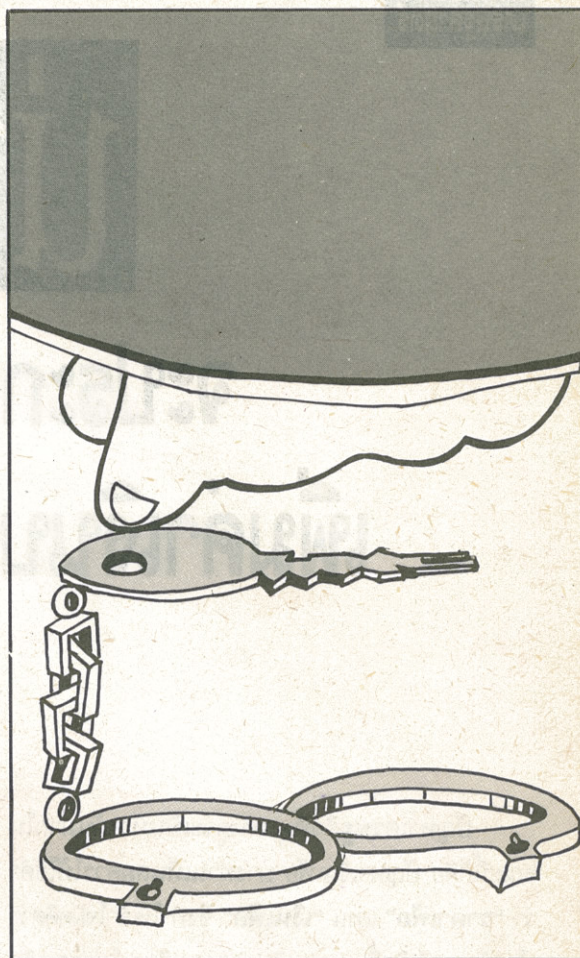
ปัญหาที่ผู้กู้ยืมเงินมักจะประสบอยู่เสมอ ได้แก่

1. มีการแก้ไขจำนวนเงิน โดยผู้กู้ยืมไม่ได้ยินยอม
ด้วยถือว่าสัญญาหนี้เป็นสัญญาปลอม ผู้ให้กู้ยืมไม่สามารถ
ฟ้องร้องบังคับคดีตามสัญญาที่แก้ไขนั้นได้ แต่ผู้กู้ยืมเงิน
ยังคงต้องรับผิดชอบตามสัญญาเดิมก่อนการแก้ไขคือรับผิด
เฉพาะหนี้เงินกู้เดิมก่อนการแก้ไข⁽⁹⁾

2. ไม่ได้ระบุจำนวนเงินที่กู้ยืมเพียงแต่ผู้กู้ยืมลง
ลายมือชื่อในสัญญากู้ยืมไว้ให้ ต่อมาปรากฏว่าผู้ให้กู้ยืม
ระบุจำนวนเงินสูงกว่าความเป็นจริง โดยผู้กู้ยืมไม่ยินยอม
แล้วนำสัญญากู้ยืมดังกล่าวมาฟ้องร้องต่อศาล เช่นนี้ถือ
ว่าสัญญากู้ยืมดังกล่าวเป็นสัญญากู้ยืมปลอมเสมือนการ
กู้ยืมเงินนั้นไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ฉะนั้นผู้ให้กู้ยืม
ฟ้องร้องไม่ได้⁽¹⁰⁾

3. เรียกดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี⁽¹¹⁾
มีผลให้ดอกเบี้ยทั้งหมดตกเป็นโมฆะ ผู้ให้กู้ฟ้องเรียกดอก
เบี้ยไม่ได้แต่ฟ้องเรียกเงินต้นได้ กรณีนี้ถ้าผู้กู้ยืมได้ใช้ดอก-
เบี้ยที่เรียกเงินนั้นไปแล้วก็ไม่สามารถเรียกคืนจากผู้ให้
กู้ยืมได้

ข้อสังเกต เฉพาะสถาบันการเงิน ได้แก่ ธนาคาร

แห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัท
หลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ สถาบันการเงินอื่นที่
รัฐมนตรีกำหนด สามารถเรียกดอกเบี้ยได้เกินกว่าร้อยละ
สิบห้าต่อปี □

(9) คำพิพากษาที่ 761/2509 เดิมจำเลยกู้เงินโจทก์ไปและทำสัญญากู้เงินกันไว้ระบุจำนวนเงิน 9,100 บาท ต่อมา
โจทก์ลบเติมเลข 1 ลงหน้าจำนวนเงินในเอกสารนั้น ทำให้จำนวนเงินกู้เพิ่มเงิน 19,100 บาท เช่นนี้ไม่ทำให้หลักฐานแห่งการกู้ยืม
เดิมเสียไป จำเลยจะต้องรับผิดชอบใช้เงินให้โจทก์ 9,100 บาท ตามสัญญากู้เดิม

(10) คำพิพากษานิติกรที่ 3063/2531 จำเลยทั้งสองยืมเงินโจทก์ 18,000 บาท โดยโจทก์ให้จำเลยทั้งสองลงนามในช่องผู้กู้
ก่อน ต่อมาก่อนฟ้องคดีโจทก์ให้สามโจทก์กรอกข้อความในสัญญาว่าจำเลยทั้งสองยืมเงินโจทก์ 46,000 บาท ซึ่งผิดจากข้อตกลง
ระหว่างโจทก์กับจำเลยทั้งสอง จึงเป็นเอกสารปลอมทั้งฉบับ เท่ากับโจทก์ไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือตามประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 แม้จำเลยที่ 1 จะขาดคดียื่นคำให้การและขาดคดีพิจารณา ทั้งจำเลยที่ 2 ระบุว่าเงินโจทก์
จำนวน 18,000 บาทก็ตาม โจทก์ก็หาอาจฟ้องร้องบังคับคดีตามเอกสารปลอมดังกล่าวได้ไม่

(11) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 บัญญัติว่า "ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี
ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี"

แต่มาตรา 654 อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 มีผลทำให้
มาตรา 654 ไม่มีผลใช้ในปัจจุบัน แต่มีผลว่าถ้ามีการเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี ดอกเบี้ยทั้งหมดตกเป็นโมฆะ